

JULI 2022 | RAPPORT

invent

EUROPEAN INVENTORY OF SOCIETAL VALUES OF CULTURE AS
BASIS FOR INCLUSIVE CULTURAL POLICIES

Descriptieve analyse van de Nederlandse enquête data

Susanne Jansen | Nyota Kanyemesha

Grafisch ontwerp door Cecilia Arroyo

Inhoud

1. OVER HET ONDERZOEK
2. BELANGRIJKSTE RESULTATEN
3. WAT BETEKENT CULTUUR VOLGENS NEDERLANDERS?
4. DE ROL VAN CULTUUR IN DE SAMENLEVING
5. STEUN VOOR OVERHEIDSFINANCIERING VAN CULTUUR
6. CULTUURDEELNAME
7. DIGITALE CULTUURPARTICIPATIE EN INTERNETGEBRUIK
8. TEVREDENHEID MET LOKAAL CULTUREEL AANBOD
9. (ONTBREKENDE) CULTUUR IN TIJDEN VAN COVID-19

1. Over het onderzoek “Wat betekent cultuur voor jou?”

Cultuur kan voor verschillende mensen verschillende dingen betekenen. Omdat de samenleving voortdurend verandert, verandert ook ons begrip van cultuur, de rol van cultuur in het dagelijks leven en de culturele mogelijkheden van burgers. De afgelopen jaren heeft de COVID-19 pandemie een groot impact gehad op onze levensomstandigheden, inclusief de mogelijkheden voor culturele activiteiten en vrijetijdsbesteding.

Dit rapport presenteert nieuwe, op onderzoek gebaseerde inzichten over Nederlanders en hun begrip van wat cultuur is, hun houding ten opzichte van cultuur en het belang van cultuur in hun dagelijkse leven. In dit onderzoek hanteren we geen strikte definitie van cultuur. In plaats daarvan bestuderen we verschillende aspecten van cultuur, zoals meningen over en deelname aan een breed cultureel aanbod, internetgebruik voor culturele doeleinden en opvattingen van mensen over bredere sociaal-culturele veranderingen in Nederland en in een Europese context.

Dit rapport is gebaseerd op een enquête over de opvattingen van Europeanen – en dus ook Nederlanders – over cultuur. Het onderzoek is uitgevoerd in april-juli van 2021 als onderdeel van een groot Europees onderzoeksproject getiteld: *INVENT, European Inventory of Societal Values of Culture as a Basis for Inclusive Culture Policies in the Globalizing World*. Het project wordt gefinancierd door het onderzoeks- en innovatieprogramma Horizon 2020 van de Europese Unie. Behalve in Nederland wordt het project uitgevoerd in Kroatië, Denemarken, Finland, Frankrijk, Servië, Spanje, Zwitserland en het Verenigd Koninkrijk. Voor meer informatie, bezoek onze website: <https://inventculture.eu/>

Het Nederlandse deel van het onderzoek ontving in totaal 1.596 reacties van mensen die in Nederland wonen. Hun leeftijden variëren van 18 tot 89 jaar. De deelnemers zijn representatief voor de Nederlandse bevolking op de parameters van geslacht, leeftijd, regio, opleiding en migratieachtergrond. De gegevensverzameling is uitgevoerd door het onderzoeksbureau I&O Research, door middel van online en telefonische enquêtes.

Het project is gefinancierd door het onderzoeks- en innovatieprogramma Horizon 2020 van de Europese Unie (No. 870691)

2. Belangrijkste Resultaten

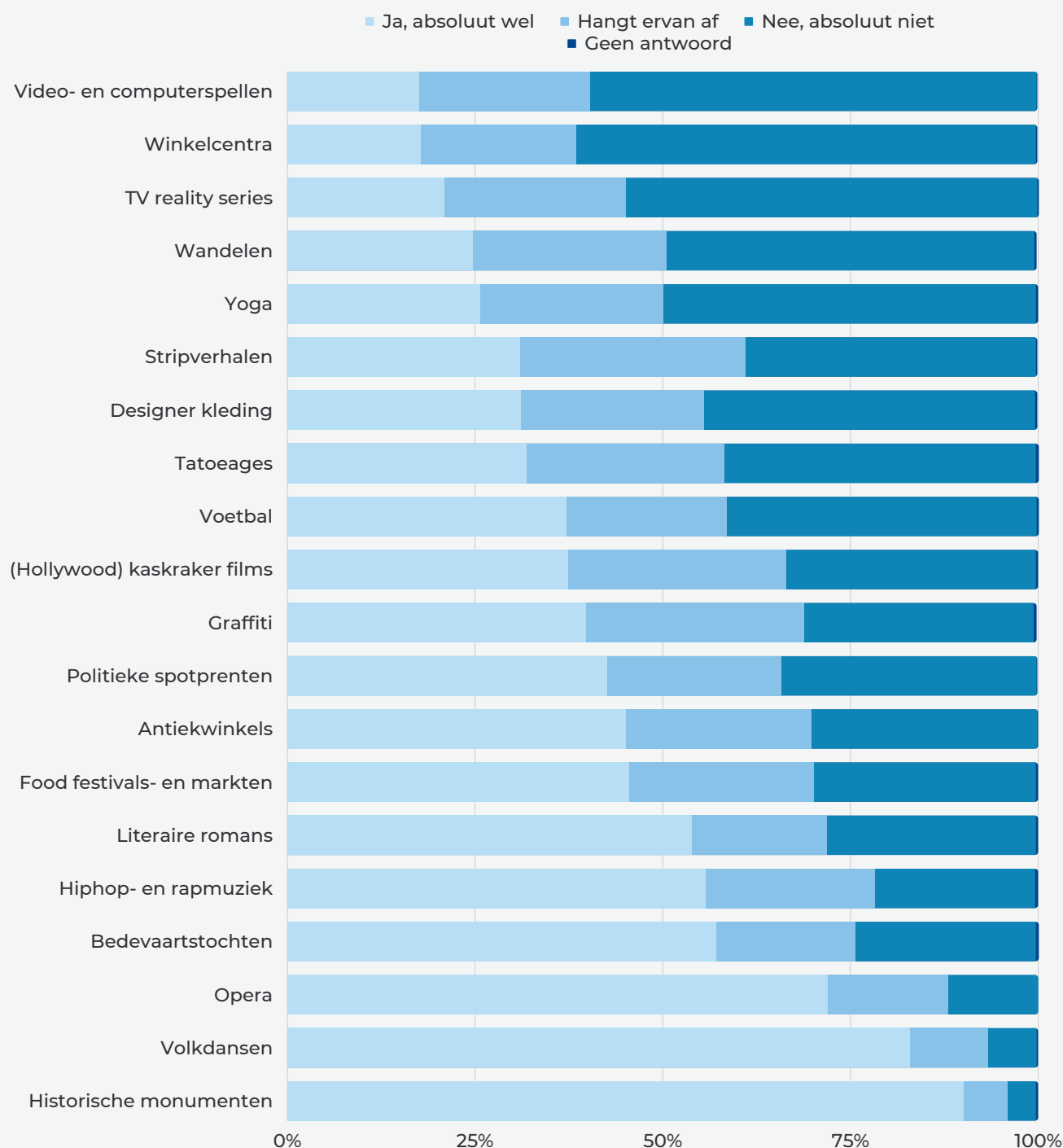
Belangrijkste punten uit onze enquête

- Nederlanders interpreteren cultuur in de breedste zin van het woord; het staat voor zowel de kunsten en creatieve expressie als normen, waarden, tradities, herkomst en identiteit.
- Nederlanders zijn over het algemeen tevreden over de culturele activiteiten en evenementen die voor hen beschikbaar zijn.
- Nederlanders nemen deel aan tal van culturele activiteiten, zowel thuis als buitenshuis. Gemiddeld bezoeken zij minimaal één keer per jaar culturele evenementen zoals museumtentoonstellingen, concerten en lokale markten.
- De meest voorkomende en frequente culturele activiteiten van Nederlanders hebben betrekking op actief gedrag en uitgaan. Ruim vier op de vijf Nederlanders doet minimaal één keer per week aan sport en lichaamsbeweging. Ze houden zich het minst vaak bezig met creatieve activiteiten zoals knutselen en het maken van muziek of kunst.
- Cultuur is sociaal. Door de COVID-19-pandemie hebben mensen vooral activiteiten en evenementen gemist die sociaal van aard zijn, zoals naar restaurants gaan, reizen en vrienden en familie ontmoeten.
- De mate waarin Nederlanders waarde hechten aan bepaalde culturele instellingen en voorzieningen, komt in de praktijk niet direct overeen met hun eigen culturele consumptie en betrokkenheid. Zo is er veel steun onder Nederlanders voor de publieke financiering van culturele organisaties zoals musea en bibliotheken, ook als zij hier zelf niet frequent naartoe gaan.

Wat behoort tot cultuur volgens Nederlanders?

Geef voor elk van de volgende items aan of het naar uw mening tot cultuur behoort

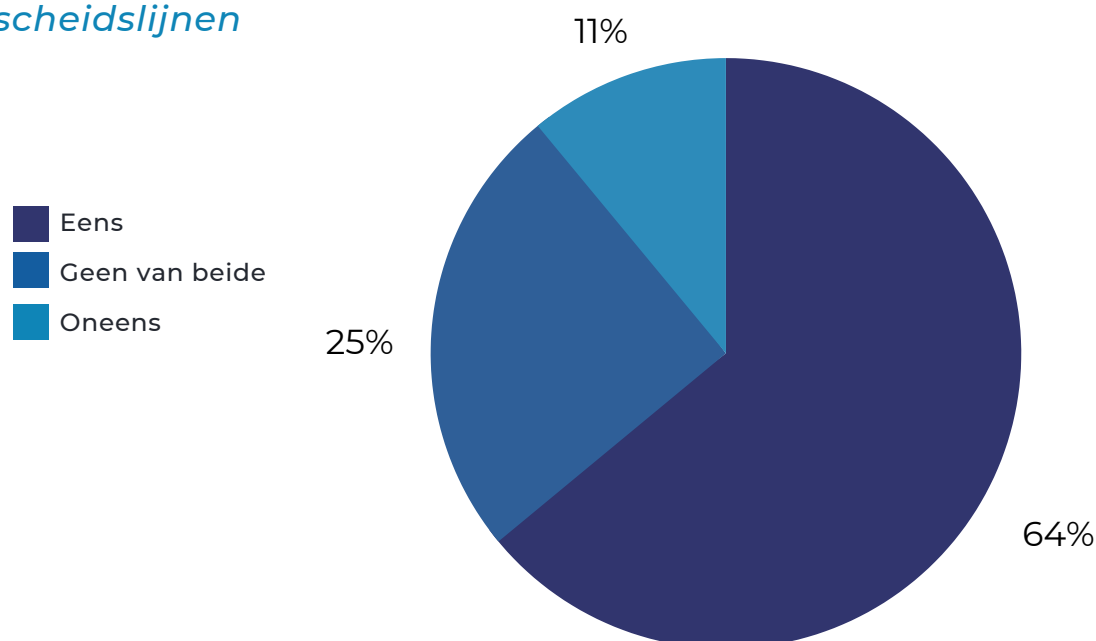

Figuur 2: De meningen van Nederlanders over wat wel en niet behoort tot cultuur.

4. De rol van cultuur in de samenleving

Zoals hiervoor is cultuur meer dan alleen een artistiek product, een activiteit of entertainment. De aanwezigheid, beschikbaarheid en expressie van cultuur is van grote waarde voor zowel individuen als de samenleving als geheel. Het culturele begrip van mensen is aan verandering onderhevig: het weerspiegelt hun leven, de perceptie van de samenleving, de (gedeelde) geschiedenis, enzovoorts. Om die reden vroegen we in de enquête of de respondenten denken dat cultuur mensen verbindt, en politieke, sociale en religieuze verdelingen overbrugt. De meerderheid van de Nederlanders is het erover eens dat cultuur mensen met verschillende overtuigingen en gemeenschappen met elkaar verbindt. Eén op de vier respondenten stelt dat cultuur noch verbindt, noch segregeert.

*In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stelling?:
Cultuur verbindt mensen en overbrugt politieke, sociale en religieuze scheidslijnen*

Figuur 3: De rol van cultuur volgens Nederlanders bij het verbinden van mensen en het overbruggen van politieke, sociale en religieuze scheidslijnen.

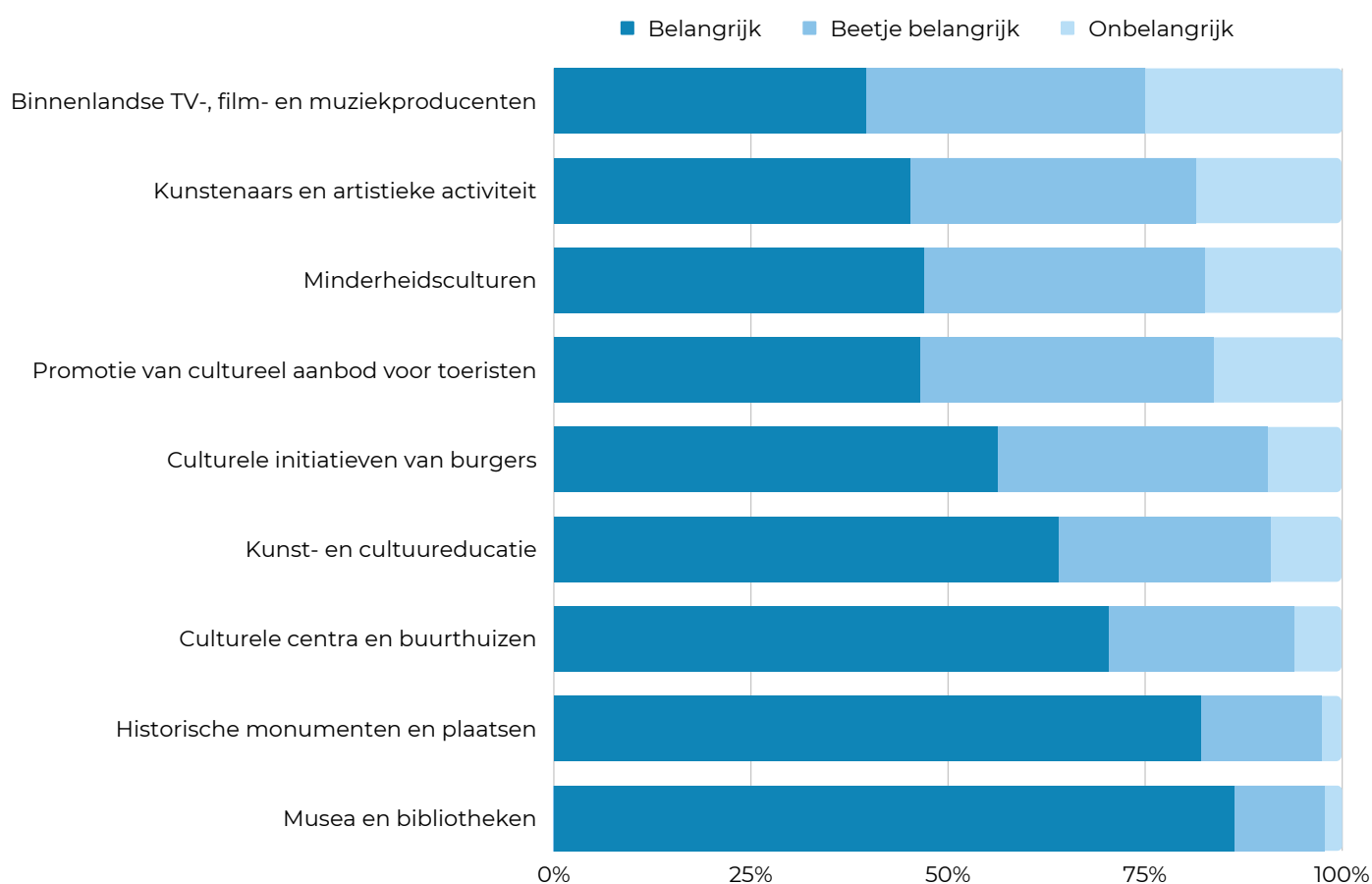
5. Steun voor overheidsfinanciering van cultuur

Nederlands en Europees cultuurbeleid richt zich op het toegankelijk maken van cultuur voor alle burgers. Daarom ontvangen veel culturele instellingen en initiatieven financiële steun van de lokale, provinciale, Nederlandse of Europese overheid. In het onderzoek is de respondenten gevraagd naar hun mening over het belang van publieke financiering voor diverse culturele gebieden.

Over het algemeen vinden de meeste Nederlanders dat de publieke financiering van cultuur belangrijk is, met name voor openbare instellingen zoals musea en bibliotheken, en voor cultureel erfgoed zoals monumenten en historische locaties. Ook voor steun aan culturele centra, buurthuizen en kunst- en cultuureducatie is veel draagvlak.

Nederlanders tonen zich terughoudender als het gaat om financiële ondersteuning van de nationale TV-, film-, game- of muziekproducenten, kunstenaars en artistieke activiteiten, en minderheidsculturen. Een ruime meerderheid van de Nederlanders hecht niettemin wel (enig) belang aan overheidsfinanciering van deze terreinen. Er is echter ook een aanzienlijke groep (circa 20 tot 25%) die steun aan deze gebieden onbelangrijk vindt.

Steun voor overheidsfinanciering van cultuur

Figuur 4: Het belang dat Nederlanders hechten aan overheidsfinanciering voor verschillende terreinen van cultuur.

6. Cultuurdeelname

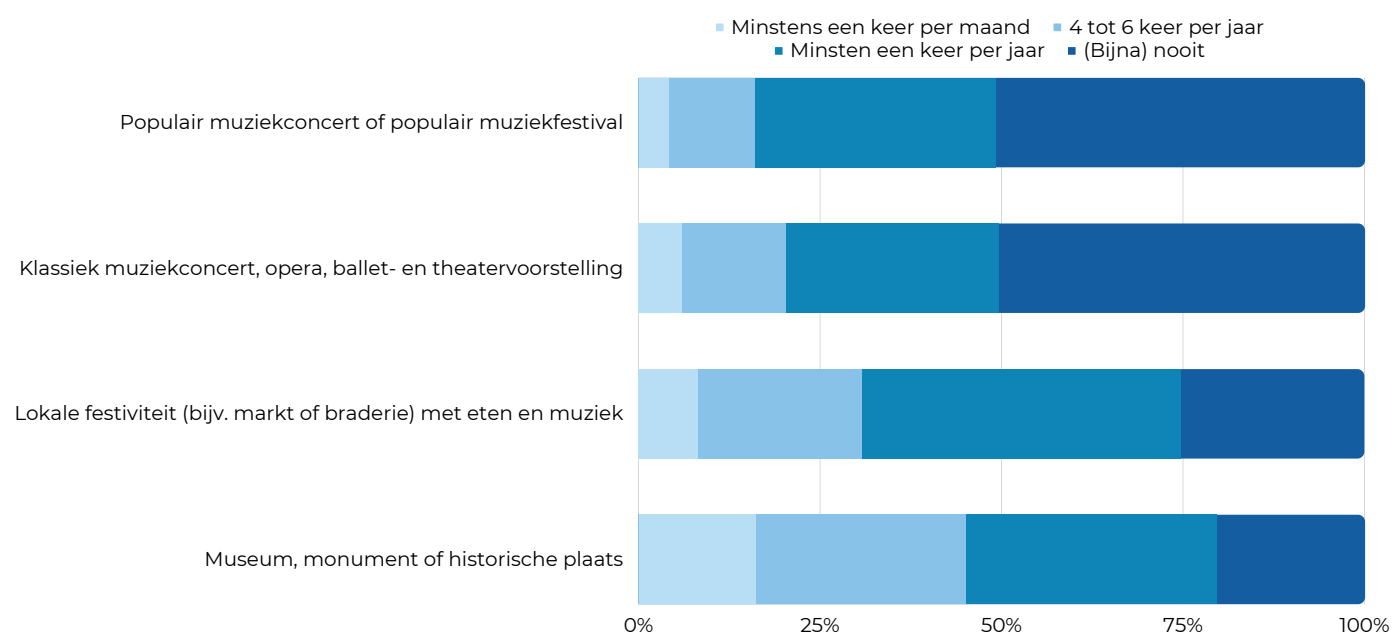
Naast het bieden van toegang tot cultuur voor iedereen in Nederland, is het tweede doel van cultuurbeleid het ondersteunen van de deelname aan een breed scala aan culturele activiteiten. Zoals aangetoond, koppelen Nederlanders niet louter één betekenis aan cultuur – de term kan veel dingen betekenen en verschillende rollen spelen in het leven van mensen. Dus aan welke activiteiten en evenementen doen Nederlanders eigenlijk mee?

Dit onderzoek is uitgevoerd tijdens de COVID-19 pandemie. De resultaten worden dan ook direct en indirect beïnvloed door deze bijzondere omstandigheden. Bij het vragen van mensen naar hun culturele participatie, gingen de vragen over een situatie zonder beperkingen en lockdowns.

BEZOEK AAN CULTURELE EVENEMENTEN, INSTELLINGEN EN BEZIENSWAARDIGHEDEN

Het bezoeken van musea, monumenten en historische plaatsen is een van de meest voorkomende culturele activiteiten van Nederlanders. De meerderheid van hen doet dit gemiddeld één tot zes keer per jaar. Wat betreft het bijwonen van theatervoorstellingen, muziekconcerten en festivals, zijn Nederlanders verdeeld: ongeveer de helft bezoekt deze evenementen minimaal één keer per jaar, de andere helft (bijna) nooit.

Hoe vaak gaat u gewoonlijk naar de volgende evenementen of plaatsen? Ga uit van een situatie waarin geen sprake is van beperkingen door COVID-19

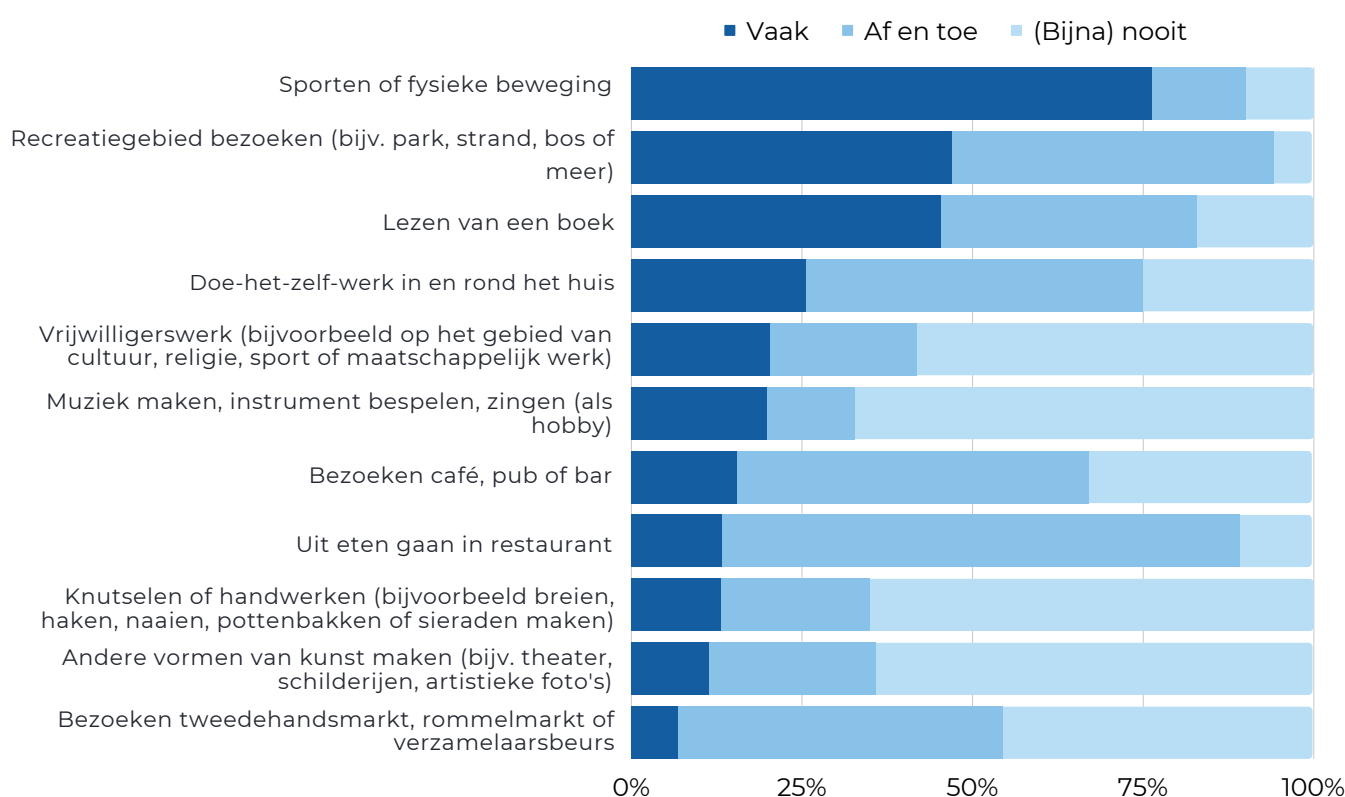
Figuur 5: Bezoek van Nederlanders aan culturele evenementen, instellingen en bezienswaardigheden.

ALLEDAAGSE CULTURELE ACTIVITEITEN

Als het gaat om meer alledaagse culturele activiteiten, zijn Nederlanders zeer actief. Vier op de vijf Nederlanders doet minimaal één keer per week aan sport en beweging. Daarnaast staat het bezoeken van recreatiegebieden (bijvoorbeeld parken en stranden), cafés, bars en restaurants hoog op de lijst; dit doen de meeste Nederlanders minimaal één keer per maand.

Er is echter een verschil tussen *het consumeren of bezoeken van cultuur en het creëren van cultuur*. Het eerste doen Nederlanders gemiddeld genomen vaker dan het laatste. De activiteiten die Nederlanders gemiddeld het minst vaak doen, zijn knutselen en het maken van kunst en muziek.

Hoe vaak doet u normaal gesproken de volgende activiteiten? Ga uit van een situatie waarin er geen beperkingen zijn door COVID-19.

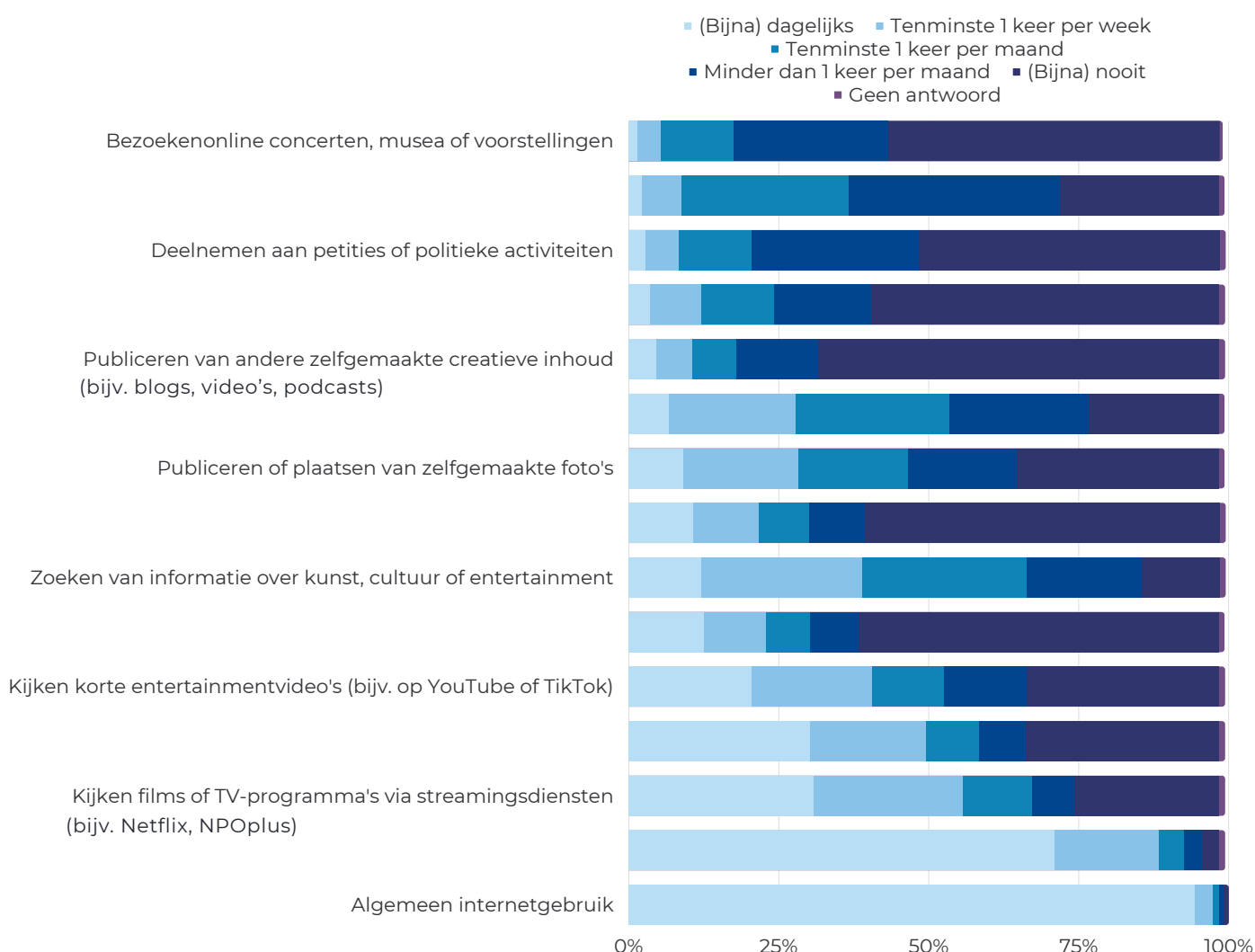
Figuur 6: Deelname van Nederlanders aan alledaagse activiteiten.

EIGEN CULTUURDEELNAME VERSUS BELANG DAT AAN CULTUUR WORDT GEHECHT

Bij het vergelijken van de culturele activiteiten die mensen ondernemen met de antwoorden van "wat hoort bij cultuur" en het belang van publieke financiering, vallen een paar dingen op. Musea, monumenten en historische bezienswaardigheden zijn niet alleen de meest voorkomende culturele locaties die Nederlanders bezoeken, maar behoren ook tot de domeinen die volgens hen het meest in aanmerking komen voor publieke financiering. Desalniettemin lijkt er geen duidelijk verband te zijn tussen de waarde toegekend aan diverse culturele items en domeinen, en hoe cultuur in de praktijk wordt beoefend en beleefd. Het bekijken van 'kaskraker' films en het spelen van video games is bijvoorbeeld iets wat veel Nederlanders regelmatig doen, maar toch beschouwt men commercieel succesvolle films en videospellen vaak niet als 'cultuur' of als zaken waarvan de productie door de overheid gesteund moet worden. Anderzijds is er bijvoorbeeld veel steun onder Nederlanders voor de publieke financiering van culturele organisaties zoals musea en bibliotheken, ook als zij hier zelf niet frequent naartoe gaan. De aanwezigheid van bepaalde culturele voorzieningen en mogelijkheden lijkt een belangrijk aspect te zijn bij het beoordelen van de waarde van cultuur, onafhankelijk van de werkelijke gebruiksfrequentie.

7. Digitale cultuurparticipatie en internetgebruik

Hoe vaak doet u de volgende dingen op het internet? (hetzij via een computer, laptop, tablet, smartphone of smart televisie)

Figuur 7: Internetgebruik en digitale cultuurparticipatie van Nederlanders.

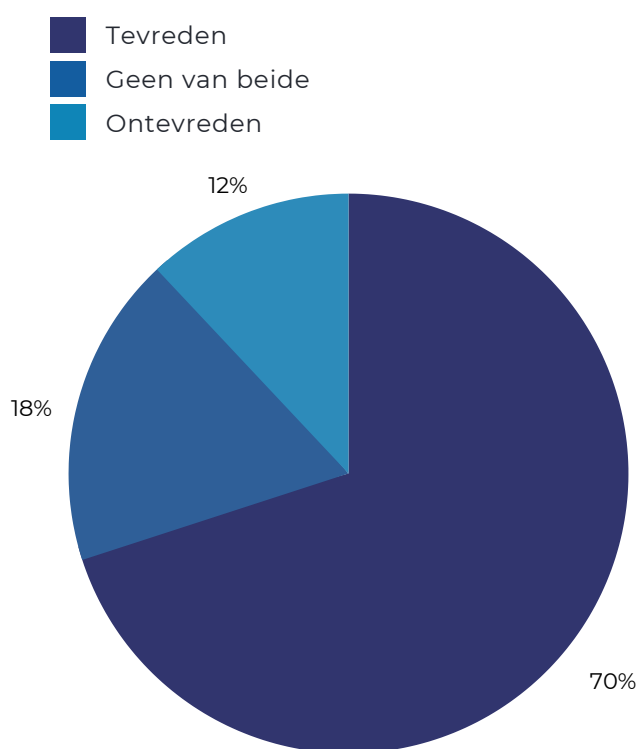
Digitale media en internet zijn alomtegenwoordig in de samenleving. Figuur 7 laat zien dat het overgrote deel van de Nederlanders dagelijks internet gebruikt. Zeven op de tien mensen gebruiken internet (bijna) dagelijks voor communicatieve doeleinden. Daarnaast gebruikt de helft van de Nederlandse bevolking het internet minimaal één keer per maand voor het consumeren van entertainment (zoals het luisteren naar muziek, het streamen van films en televisieprogramma's en het bekijken van korte video's).

Het bezoeken van online concerten, musea of optredens komt minder frequent voor. Hetzelfde geldt voor het spelen van video games en het volgen van beroemdheden en influencers op Internet. Het gebruik van het internet voor verschillende culturele activiteiten weerspiegelt tot op zekere hoogte de culturele activiteiten die Nederlanders offline ondernemen. Sommige culturele activiteiten zijn echter digital native en alleen online beschikbaar, zoals het bekijken van amusementsvideo's op platforms zoals TikTok en YouTube.

8. Tevredenheid met lokaal cultureel aanbod

Zeven op de tien Nederlanders zijn tevreden over het culturele aanbod in hun woonplaats. De overige mensen hebben hier geen uitgesproken mening over (18%) of zijn ontevreden over het culturele aanbod (12%).

Hoe tevreden of ontevreden bent u met het culturele aanbod in uw omgeving?

Figuur 8: Tevredenheid van Nederlanders met het culturele aanbod in hun omgeving.

In een vervolgvraag werd de respondenten gevraagd wat voor soort cultureel aanbod zij in hun omgeving misten. Op basis van de open antwoorden is een woordwolk gegenereerd (zie figuur 9). Veel mensen signaleerden een gebrek aan culturele evenementen en voorzieningen, zoals live concerten, bioscopen, festivals en theatervoorstellingen. Daarnaast constateerden

mensen een gebrek aan activiteiten gericht op kinderen in hun omgeving. Aan de andere kant merkten veel mensen op dat ze niets missen. Eén reden hiervoor is het verschil in het culturele aanbod in (grote) steden en op het platteland. Buiten de steden zijn de opties vaak beperkter en is het culturele aanbod schraler. Echter, we vinden ook een patroon van inwoners buiten de randstand die aangeven dat zij het niet erg vinden om te reizen voor culturele evenementen en om die reden niets missen. Woonplaats is dus niet de enige verklaring voor de tevredenheid van mensen met het lokale culturele aanbod. De meer uitgebreide antwoorden suggereren dat woonplaats een belangrijke rol speelt in die zin dat mensen hun verwachtingen hebben aangepast aan de omgeving en de soort culturele activiteiten die voor hen beschikbaar zijn.

Welk culturele aanbod mist u het meest in de omgeving waar u woont?

Figuur 9: Woordwolk van de meest voorkomende woorden met betrekking tot de culturele mogelijkheden Nederlanders het meest missen in hun omgeving. N = 54]

9. (Ontbrekende) cultuur in tijden van Covid-19

Zoals eerder vermeld werd het onderzoek uitgevoerd toen de COVID-19-pandemie een jaar gaande was. In die periode waren er verschillende lockdowns en beperkingen, waardoor de toegang van Nederlanders tot culturele activiteiten en instellingen drastisch veranderde. Om de verspreiding van COVID-19 te voorkomen, werden veel culturele evenementen en instellingen geannuleerd of gesloten. Deze omstandigheden boden een unieke kans om te meten welke culturele activiteiten de Nederlandse bevolking tijdens deze onvoorziene crisis heeft gemist. Het antwoord is duidelijk: mensen misten vooral de sociale dimensie van cultuur. De vrijetijdsbestedingen die het meest werden gemist waren uit eten gaan in restaurants, op vakantie gaan, sporten, en het bijwonen van live concerten, theatervoorstellingen en festivals. Maar een klein aantal mensen (3%) gaf aan dat ze tijdens de pandemie geen enkele activiteit hebben gemist

Welke vrijetijdsbesteding mist u het meest/heeft u het meest gemist tijdens de COVID-19 pandemie? U kunt maximaal twee activiteiten noemen.

Figuur 10: De meest gemiste activiteiten tijdens de COVID-19-pandemie.

[illegible]

A large crowd of people, many wearing orange shirts, are gathered on a canal boat, likely participating in a festival or event. The boat is crowded, and the water is visible in the foreground.